

Eiropas latviešu jaunatnes apvienības (ELJA) vēsture

Latviešu trimdas jaunatnes sadarbības organizācija Eiropā, dibināta Annabergā pie Bonnas 15.8.1954, kad ievēlēja pagaidvaldi ar Aģitu Ķiploku kā priekšsēdi. ELJA radās tukšumā, kas latviešu trimdas jaunatnē iestājās pēc izceļošanas vilņa no Vācijas DP nometnēm uz aizjūras zemēm. ELJA tālab sākumā bija domāta kā atlikušo organizāciju apvienība, gan paredzot iesaistīt arī individuālos biedrus. Šī it kā federatīvā satversme parādījās statūtos, ko pieņēma ELJA 2.kongresā 1955.g. Augstsdorfā. Drīz bija pamanāms, ka organizācijas par vājām un pārāk izkliedētas, lai attaisnotos federācijas raksturs. Pārveidotus statūtos pieņēma 5. kongresā 1958.g. Etlingenā. Pēc tiem ELJA ir individuālo biedru organizācija ar vecuma robežām no 16. līdz 35. g. Augstākais lēmējorgāns – biedru sapulce, kas sanāk reizi gadā ELJA kongresa laikā un pilntiesīga pie katra ieradušos skaita.

Kopš 1959.g. ELJA rīko seminārus. To programmā priekšlasījumi un debates par politiskiem, ideoloģiskiem, socioloģiskiem un kultūras jautājumiem. Darbojas neklātienas kurss latviešu valodai (vadītāja Dr. Velta Rūķe - Draviņa) un literatūrā. 1956.g. nodibināta ELJA Anglijas nodaļa, kopš 1961.g. arī ELJA Skandināvijas nodaļa. Francijā, Vācijā un Norvēģijā darbojas ELJA pulciņi vai kopas, atsevišķi biedri dzīvo Holandē, Beļģijā u.c.

Nacionālpolitiskā virzienā nozīmīga ELJA Etlingenas 1957.g. kongresa deklarācija jeb «Vēstījums latviešu jaunatnei visā pasaulē» (skat. 26.lpp). 1959 VIII – 1961 VIII ELJA sarī-

kojumos nolasīti 32 referāti, notikuši 2 koncerti ar kora un 7 solistu piedalīšanos, 2 rakstnieku vakari ar 16 autoru piedalīšanos; izdoti 8 «ELJA Informācijas» nr., katrs ap 800 eks. metienā, publicēta brošūra par ELJA darbību.

(*Gunārs Irbe, Latvju Enciklopēdija, papildinājumi, red. L.Švābe, Stokholma 1962, [saīsināts]*)

1960.g. sākumā izveidojās tagadējā ELJA struktūra. Pēc Anglijas un Skandināvijas izveidojās arī Vācijas nodaļa (VN) 1963. Nodaļas pārņēma lokālo sarīkojumu organizāciju. Centrālās valdes pārziņā palika kopējie pasākumi – semināru un gadskārtējā kongresa rīkošana, ELJA Informācijas izdošana, latviešu valodas neklātienas kurss, naktsmāju tīkls u.c., kā arī darbības koordinācija un politiskā pārstāvība.

12.kongresā Lidsā (1965) iezīmējās jauns darbības pagrieziena ar Aivara Ruņģa un Valtera Nollendorfa referātiem par «tiltu celšanas» politiku un sakaru uzņemšanu ar Latviju, kas drīz ieņēma ELJA darbā centrālu vietu un nodarbināja nākamo kongresu dalībniekus. 1968.g. notika I.Vispasaules latviešu jaunatnes kongress (VLJK) Berlīnē un Hanoverā, kuras biedru sapulcē pirmo reizi parādījās asas domstarpības sakaru jautājumos ar Latviju, vēl diskutējot par «oficiāliem» (t.i. par sakariem ar Latvijas PSR iestādēm) vai «neoficiāliem» sakariem. Parādījās «jauno kreiso» uz-

EI 117/1991

"Vēsturisks kongress arī tādēļ, ka referātus kongresnieki apmeklēja visi, pilnā sastāvā."

Kosmētiskais novērotājs, Eiropā

skati. Minsteres kongresā 1971 pieņēma lēmumus par sakaru uzņemšanu ar Latviju, ieskaitot LPSR iestādes, par mākslas, jaunatnes pārstāvju u.c. aicināšanu uz ELJA un VLJK sarīkojumiem. Ar to iezīmējās ELJA galvenais darbības virziens 1970os gados – orientācija uz Latviju, veicinot biedros apziņu par Latviju, informējoties par šīsdiēnas apstākļiem un mudinot ciemoties Latvijā. 2.VLJK Londonā 1972 un ELJA 20.kongresā Kerkrādē 1973 ELJA valdi pilnvaroja brīvai rīcībai «kultūras sakaru» jautājumos.

Minsteres pilnsapulcē par otru darbības smaguma punktu izvirzīja rūpēšanos par Minsteres latviešu ģimnāzijas nākotni. MLĢ popularizēšanai sarīkoja Mičotāju ansambļa turnejas Ziemeļamerikā 1973 un Austrālijā 1975.

1970.g. pirmajā pusē ELJA intensīvi analizēja trimdas sabiedrību, tās mērķus, šīsdiēnas Latvijas apstākļus, sakaru izveidošanu ar Latviju, ELJA nākotnes izredzes u.c. Sevišķi aktīva šajās diskusijās bija grupa jauniešu no Vācijas, kas vai nu sevi dēvēja par marksistiem, vai sabiedrību analizēja no marksisma teorijas viedokļa. Vēlāk diskusijās iesaistījās arī jaunieši ap LSDSP Ārzemju komitejas jaunatnes kopu. Abu šo nogrupējumu tieša sadursme radās Kerkrādes kongresā 1973, kad balsošanā par ELJA Informācijas redakciju sapulce ar 1 balss vairākumu izšķīrās par LSDSP jaunatnes sekcijas kandidātiem.

1975 Florefā, Beļģijā, notika 3.VLJK, kam piedēdzās «Latvijas PSR kultūras seminārs». No Latvijas bija ieradušies L.Zakss, I.Seleckis, J.Peters, P.Zirnītis.

Līdz 1963-1964 biedru skaitu neregistrēja. Kartotēkā tomēr bija ap 1 200 biedru vārdu. Sākot ar 1964.g. reģistrēja aktīvos biedrus,

kas bija nokārtojuši maksājumus. 1964 ELJA bija 455 biedri un 103 biedri veicinātāji, 1978 – 357 biedri un 160 veicinātāji. ELJA izdod ELJA Informāciju 3 – 4 reizes gadā.

(Kārlis Kangeris, *Latvju Enciklopēdija 1962 – 1982, galv. redaktors E.Andersons, ALA Latviešu Institūts 1983, [saīsināts]*)

Astoņdesmito gadu sākumā atklājās, ka t.s. «Kultūras sakaru komiteja» darbojās VDK pakļautībā (5.VLJK). Jaunā ELJA darbinieku paaudze piekopa konservatīvāku politiku un pārtrauca oficiālos sakarus ar Latvijas PSR iestādēm. 8.VLJK Haiko (Somija) 1989.g., kura rīkošana Eiropā kā parasti galvenokārt bija uz ELJA pleciem, programmas ziņā jau iezīmējās sadarbība ar Latvijas Tautas Fronti (LTF), kas vadīja Latvijas politisko atmodu. 1990.g. 14./15. aprīlī notika pirmais ELJA seminārs Rīgā.

Varētu uzskatīt, ka pēc Latvijas neatkarības atgūšanas ELJA bija sasniegusi savos statūtos un «Etlīngenas Deklarācijā» (1957) uzstādītos mērķus. ELJA kongresā 1992.g. pieņēma jaunu «Straumēnu Deklarāciju». 1993.g. pirmo reizi kopš 1958.g. tika pieņemti statūtu grozījumi (skat. 23. – 25. lpp). Daudziem aktīviem ELJA biedriem pārceļoties uz dzīvi Latvijā, zemais biedru skaits un organizācijas aktivitātes samazināšanās Rietumos liecina par to, ka ELJA *de facto* beidza pastāvēt 1994./1995.g., kaut arī formāla ELJA darbības izbeigšana saskaņā ar statūtiem nekad nav ierosināta.

(Izmantots materiāls no ELJA Vācijas nodaļas apkārtraksta Nr. 50)

EI 56/1970

"Asteriksa vārdiem runājot, ELJA valdes priekšsēdim vienīgi jāuzmanās, lai viņam debesis neuzkristu uz galvas." Kārlis Āboliņš